

# РАДА

ГАЗЕТА ПОЛІТИЧНА, ЕКОНОМІЧНА І ЛІТЕРАТУРНА

ВИХОДИТЬ ЩО-ДНЯ, ОКРІМ ПОНЕДІЛКІВ.

РІК П'ЯТИЙ.

Адреса редакції і контори:  
у Києві, Велика Підвальна вул. д. 6,  
біля золотих воріт  
Телефон редакції 1458.  
Телефон друкарні 1069.  
УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ НА РІК 1910

на рік	на 6 міс.	на 3 міс.	на 1 міс.	на рік	на 6 міс.	на 3 міс.	на 1 міс.
1 руб.	570	225	475	425	375	325	275

Передплат на рік можна виплачувати частками: в 2 строки: на 1 янв. 3 карб. і на 1 апр. 3 карб., в 3 стр.: на 1 янв. 2 карб., на 1 мар. 2 карб. і на 1 мая 2 к., або по 1 карб. на протяж. 2 карб. шости місяців.

Ціна „Ради“ за мордон: на рік 11 р., (27 крон 94 гери на австрійську валюту) на 1/2 року—5 р. 50 к. на 1/4 року—2 р. 75 к., на 1 м.—1 р. Кожа закор. читачі передплачують газету через поштомати, то платять за газету по ціні встановленій для передплатників в Росії.

Передплата приймається тільки з 1-го числа кожного місяця. За зміну адреси 30 коп. (При зміні необхідно прикладати стару адресу).

Автори рукописів повинні подавати своє привітне адресу. Редакція може скорочувати і змінити отагі більші статі, до друку негодячі, переполюють в редакції 3 місяці і висилаються авторам їх коптом, а дрібні замітки й дописи одразу знищуються. Рукописи, на яких не зазначені умови друку, вважаються безплатними.

З приводу надісланих до газети віршів редакція не листується.

Простять автори додержувати правопису „Ради“.

Умови друкування оповісток

За рядок петгю попередку тексту, або за його місце, платиться за перший раз 40 коп., а далі по 20 коп. За рядок петгю після тексту: за перший раз 20 коп., за другий—10 коп. Хто шукає заробітка, платити за оповістку в 3 рядки 10 коп. за раз.

## НЕВЕЛИКИЙ ЛИШОК ДОДАТКА ДО „РАДИ“ на рік 1909-й „ІСТОРІЯ УКРАЇНИ-РУСІ“ М. АРКАСА

на веленому папері, багато ілюстрована (210 малюнків, портретів, 9 карт у фарбах, 4 родоводи) в рокишній оправі з англійського коленкору, що раніш коштувала з оправою і пересилкою в окремому про-  
4 р. 75 коп., ТЕПЕР поступила на продаж в Українську книгарню (Київ 3р., Безаківська, 8) і доки вистачить запас, продається всім по ціні 3р., а без оправі—2 руб. Передплатники „Ради“ по цій же самій ціні можуть дістати книжку в конторі газети.

### Додатки до „Ради“ на рік 1910.

**Передплатники**, що підпишуться на газету на цілий рік і вишлять відразу або по частках цілорічну передплату (6 руб.), одержать БЕЗПЛАТНО „УКРАЇНСЬКО-РОСІЙСЬКИЙ СЛОВАРИК В ДУБРОВСЬКОГО, від редакції. Ів. Степанка, вих. „Час“ 1909 р., ц. 75 к. і (замість обидвох в початку року словарика В. Доманицького) брошуру Імператорської Академії Наук: **Объ отъмѣн стѣсненій малорусскаго початі. Слова „а тако ж за ДОПЛАТУ 6 рублів можуть одержати Словник Української мови**, зібраний Редакцією журн. „Кіевская Старина“ в 1909 році під редакцією і з доповненнями Б. Грінченка, в 4-х великих томах, що продається до книгарни за 8 руб. без пересилки (СЛОВАРИК ОДЕРЖАВ ВІД РОС. АКАД. НАУК ПРЕМІЮ ІМ. КОСТОМАРОВА).

### ВЕЛИКИЙ НАРОДНИЙ ТЕАТР

„Велика Оаза“, „The Royal Vio“ і „Звѣзда“.

Парижської дирекції Jeanne Michel et Co.  
Київ, Хрещатик № 58, другий поверх, пом. був. Індражішюка.

3 30-го апріля до 7-го мая, 1910 р. програма в 6-ти одіалах.  
Програма з 30-го апріля до 7-го мая:

Одіал I. 1) ФІНІКОВІ ПЛАНТАЦІЇ (науковий чарівний краєвид з нат.). 2) ДОБРЕ НАМИСТО (медодр.).  
Одіал II. 3) ВЕРДИНГТОРИНС, АБО ІСТОРИЧНИЙ РОМАН ГАЛЛІВ (захоплююча драма).  
Одіал III. 4) ЗАХОКАНЕ ПОДРУЖЖЯ (фарс). 5) ГАЛЛІЦІАЦІЯ П'ЯНИЦІ (дуже комічне).  
Одіал IV. 6) ВОРОТЯ БЕЗІСТІ ПРОПАШОГО. Вокресний (захоплююча драма).  
Одіал V. 7) ПОМСТА ІНДІЯЦІ (захоплююча драма).  
Одіал VI. 8) ГІПНОТИЗБОР (комічний фарс).

Тільки Парижська дирекція може дати найбагачішу програму за найдешевше плати. Ціна місця од 5 к. до 40 к. Ложі од 1 р. 60 к. Під час сеансів і в антрактах грає фантасий оркестр з 16 душ під керівн. від кап. Ергейл.

що п'ятниці нова програма.  
3 пош. Директ. М. Петяров.

### ВІД БІБЛІОТЕЧНОЇ КОМІСІЇ Київської „Просвіти“.

Тих членів „Просвіти“, в кого на руках є книжки з бібліотеки, просять повернути їх.  
Книжки можна приносити в помешкання „Просвіти“ щодня з ранку від 9-ої до 1-ої год. і від 5-ої до 9-ої год. увеч. 00—1548—2

### В Центральній частині міста потрібно помешкання з 4—5 кімнат, придатне для РЕДАКЦІЇ і КОНТОРИ.

Запитання і пропозиції присилать листами в контору газ. „Рада“.

Бюро для підшукування праці для студентів-медиків унта Св. Володимира

„РАДУ“ в роздріб купувати і передплачувати в м. Борисполі

### У ВАРШАВІ

передплачувати „РАДУ“ на таких-же умовах, як і в конторі газети, можна у власного агента Гр. К. Стелупи. Там-же приймаються на вигідних умовах замовлення на оповістки для „Ради“. Адреса: Варшава, вул. Новий Світ, д. 62, м. 26. Телеф. 141.68.

### На шляху до практичності в авіації.

Кілька днів тому кияне могли бачити, в якому стані перебуває авіаційна справа літання з технічного боку. Що ми бачили в польотах Уточкіна? Дуже гарно виконаний аероплан відомого, певне, всьому світові конструктора Фармана, а що до самих власне польотів, то хіба можна так назвати ті підйоми на 2—3 хвилини? Ми не помилимося, коли висловимо гадку, що більшість присутніх пішла додому з такою думкою: „Правда, це цікаво, але як це далеко від потреб насуального життя і чи зможе коли воно перетворитись в корисну для широкого загалу річ? Не знати“.

І справді. Вже два роки чуюмо про винахід летючих машин, важчих за повітря, чуюмо, що сила західно-європейських міст врятує в себе конкурсу, відомі під називом „авіаційних тижнів“, на котрі записується сила авіаторів в аеропланах найрізноманітніших конструкцій. Чуюмо про встановлення нових рекордів, виграші все нових та нових призаів, а в голові весь час стоїть невідступна думка: „Той продержався на одну й 1/2 секунди довше другого, той побив рекорд високости, піднявшись на три метри й сорок сантиметрів вище другого... А деж нарешті вільний польот людини туди, куди йому треба, та й не одної людини, а багатьох і чи почне нарешті аероплан служити практичним потребам суспільства?“

Довгий час в розвитку авіації ваче наступило затиштя і не було видко поступу. В цьому трохі винні самі „авіаційні тижні“. Авіатори кинулися за численними призаїми і про нові конструктивні здобутки ніколи було й думати.

Але нове діло коли й спивається, то не на довгий час. Є ознаки, що авіація починає думати й про щось інше, ніж безкоштовне кружіння над аеродромами. Такою ознакою, безперечно, являється вже відомий з телеграф факт вигравшу приза Daily Mail—100.000 карб. за перельот з Лондону до Манчестера. Ті обставини, в котрих Полян вваз цього приза, такі цікаві, що ми, по змозі не віддаляючись від тексту, приведемо його оповідання.

„Місцевість одлотно дуже не сприяла підйому: горожі й дерева щільно оточували П за всіх боків. Як для початку, то це було непрямно і я ще роздумував, але прийнявши постанову, що вважав у своїх думках героїчною, сказав: „побачимо!“ Я направився прямо на Лондон на місце, яке вказали мені організатори приза і біля якого стояли люди з хронометрами. Я досить легко повернувся біля їх і, як апарат тримався дуже добре, то зразу полетів по путі, яку вказувала мені мапа, почеплена в мене на животі. Цю мапу завдяки хитро-мудрій системі, я міг пересувати в міру, як кілометри бігли підіймою. І тут почалася моя боротьба з вітром. Я ніколи не думав, щоб в Англії було стільки вередливих і шкодливих повітряних течій. Я силкувався піднятися вище, щоб там знайти більшу регулярність в напрямку повітряних хвиль, але вітер був сильніший за мене і кожного разу прибивав мене знов близько до землі. Я порішав не забиватися в небо, бо місцевість з деревами і горожима могла пошкодити аеропланові як би часом зопувався двигун, і спокійно летів між 100—200 метрів від землі. Я бачив, як люди збігалися розглядати аероплан, підкидали шапки й махали хустками і ці овації в кількох кроках підіймою давали мені відвагу.

Скоро до вітру приєднався й дощ і біля Ватфорду ледве не засліпив мене. Додайте до цього ще усякі будинки, над котрими я мусив пролітати, і ви зможете уявити собі всі труднощі, що обісла мене з самого початку. Дощ біг з мною 20 кілометрів і починалася вже ніч.

У Рурбі я мигдувався з освітлення міста; але стійкі прямо змовилися проти мене: мене охопив туман і я не міг уже дивитися на мапу. Дощ відповився, даючи мені думку повернутися в бік, щоб минути хмару, але, щоб не збільшувати труднощій, я летів під ним... протягаючи від часу до часу руки вперед.

Від семи годин хвилі повітря і течії з землі—назвичайні течії, викликані висиханням води—дуже мене турбували, і я невлизав до землі, летючи прямо навання. Мене направив гарно освітлений завод в Тамворсі, і я мивув його трохі працюю.

Темнота все збільшувалась і скоро я вже нічого не бачив; думав, що вже чверть на дев'ять, вже треба було сідати, коли виявилось, що вишпор весь бензін, що мене дуже здивувало.

Спуск до мене був завданням. Я був тоді над заводом Стрітгей, біля Ліхфельду. Зробив круг, після половину круга і на часті опинився над полем, минувши телеграфічні стовпи й горожі. Сила людей збіглася округ мене, виїхали мене в апарату, хотіли мене нести, совали мені пляшки з віскі, примусили пити свій алкоголь... Всі ці люди, адавалося, збожеволіли.

Невеликий автомобіль привіз мене до Ліхфельду, де я з радістю заснув, лишивши механіків наглядати за аеропланом, тоді як салдати тримали тисячі цікавих, що провели цілу ніч у полі, оддалік од бішпана.

славянофільство перше підняло свій голос проти централізму; воно перше показало ту єдино-можливу і єдино-справедливу стежку, якою славянофільство повинно простувати. Воно вказало на багато помилок і з'ясувало багато непорозуміннь. За шість десятиків літ, що проминуло з того часу, стежка, яку показало українське славянофільство, роздалася значно шир і перетворилася для багатьох в справжню стежку. Про те московське славянофільство зосталося сидіти на своїх старих державно-централістичних підвалинах, і лишилося з своїми помилками, незнанням минулого і сучасного. І все це, — своє незнання, помилки і державно-централістичний світогляд, як спадщина, передадо і новославянофільству... Привидляючись до роботи ті „согласительной комиссії“, що має поладнати „русько-польскія отношенія“, ми бачимо, що новославянофіли—однаково і поляки і, московці—як і їхні батьки й діди, мають одно на думці: як би погодити „Польщу“ з „Москвою“ на землі так званого „Западнаго Края“ і подають одно одному руки через голови білорусів, литовців і українців, не питаючись в цих останніх їхньої думки ні про що. Що в Польщі народна школа повинна бути польська, що дітей польських треба вчити їхньою рідною мовою, що у варшавському університеті повинні бути кафедри польської, і нарешті, що по західних губерніях, де є польський люд, то й йому повинно бути забезпечено освіту на рідній мові,—за це й змагалися нічого. Але з якої речі там, де поляків менше 50 процентів і через це польської школи не повинно бути, а натомість мусить бути школа московська,—невідомо. І розум, і справедливність, і вимоги живого життя кажуть, що коли де в Західному краї немає потреби в школі польській, то там повинна бути школа литовська, білоруська чи українська, а новославянофільський розум, і справедливність кажуть, що ні,—там повинна бути школа московська. Бо й до цього часу, як і шістьдесят літ тому, лагодяться відносини між „Москвою“ та „Польщею“.

Дивною, позбавленою логіки, здається нам та постановою комісії, яка дозволяє в Галичині вчити по школах одною з двох мов, зважаючи на бажання тих, що вчать: або „руською“, або „русинською“, то-б-то українською. Уже коли так, що комісія на нараді перейшла через межі Росії і ступила до Австрії,—хоч хто його знає по якому праву,—то й тут би слід було запровадити тільки дві мови: або польську або ж московську, а ніяк не українську. Бо коли галицьким українцям вільно вчитися своєю мовою, то чому невільно російським?

В чверть на п'яту ранком я піднявся з цього поля. Мій одлотно був акробатією, ніж польотом! сила народу так звувила місце, наче не хотіла мене випустити. Зразу ж відновилася боротьба з вітром і дощем. Я воювався в течіями і мої думки починали дубіти. Віля Турнелю мене збило на п'ятдесят метрів і я ледве не зачепився за покрівлю ферми, вище пережачи одночасно спеціальний полад.

Біля Крюю я налетів на зовсім кепську погоду. Густий туман не дав мені бачити на п'ять кілометрів перед собою і я двічі губив шлях, вертучись біля Манчестера; хвилини здавалися годинами.

Коли це одразу з туману показалася станція і біля неї білі прапори—місце спуску. Я крикнув від радості й шастя і, аробивши шів круга, сів проти вітру.

Я не буду говорити про овації, що зробили мені добрі англієці. Вони зробили на мене велике вражіння. Нарешті я виграв!

Коли мені дозволено зробити висновок в кількох словах, то я скажу, що ця подорож єсть очевидний доказ того, що можна зробити в цей мент з „важчим за повітря“, особливо коли гарно підготовляється. Успіх спроби між Лондоном і Манчестером єсть овація аероплана практичної“.

Що можна додати до цього стислого, але виразного висновку? Зробити 298 кілометрів за 4 години 12 хвил. і знов 72 кіломет. за 1 годину в дощ, проти вітру на зібраному в останній мент аероплані, хіба це не яскравий доказ того, що аероплан входить у сферу практичного життя?

Але нам хочеться привести ще цікавіші приклади з авіаційної практики. „La Nature“ покляла приза на перельот 100 кіломет. по рівному шляху і цей приза вваз Ежен Дюбонне, котрий за день перед тим вперше зробив над аеродромом польот 30 хвилин. Людина, ледве вступивши на шлях авіації, стає чемпіоном, встановлюючи рекорд перельоту по простій лінії. Думається, що такого результату можна було дождитися тільки завдяки надзвичайній сталості сучасних аеропланів.

Але на нашу думку, найголовніший закид сучасним аеропланам можна зробити за їх невелику силу на кіньську силу двигуна. Досі ми маємо моноплани і біплани, що піднімають 1—2 чоловіки. Фарман, ввавши двох пасажирів, побив світовий рекорд. Але й тут, за останні, правда, дні, помічається поступ. Ми маємо на думці спробу Рожера Соммера, який на власному аероплані 20 апріля піднявся в повітря і продержався там 5 хвилин з трьома своїми учнями. Чотирі чоловіки на одному аероплані—це можна розглядати тільки як показачик скорого появилення сильних аеропланів, що зможуть підняти велику вагу.

Цього можна і треба сподіватись. Авіація, найурочніший спосіб людських зноин, мусить стати сама собою, вилетівши з тісних загородів аеродромів і вузьких рямок побивання і встановлення рекордів.

С. К.

### Листи з Сібіру.

Голодують.

Останніми часами сибірські газети мало не щоденно подають усе нові звістки про голод поміж переселенцями, що недавно на нових гніздах оселилися.

„Омск. Вѣстн.“, напр., сповіщає про голодування на обсязі двох степових киргизських областей Акмолинської і Семипалатинської. В повітах акмолинському та атбасарському самих південних що на межі вже з туркестанськими пісками лежать—голодують усі. Переселенські села тут не що давні. Заможних людей, які на гірних чи легких умовах, а все ж таки могли б новим поселенням помогти,—це немає. Немає теж і енергійних та багатих купців.

Ціан на хліб стоять дуже великі. У згаданих вище повітах в ківці мартана вони були такі: борошно шпешачне 2 або 2 1/2; житнє коло 2 руб.; рясене трохе дешевше: від 1 р.—80 до 1 р. 80 к., вівса зовсім нема ні за яку ціну.

Тепер ціни ще повнішали, а купувати віде і ні на віщо.

В повітах по—іртишських та трохи на північ—ціни стояли дешевші. Але згодом дорожжечна ліне й на пів-

На шляху до практичності в авіації.

Кілька днів тому кияне могли бачити, в якому стані перебуває авіаційна справа літання з технічного боку. Що ми бачили в польотах Уточкіна? Дуже гарно виконаний аероплан відомого, певне, всьому світові конструктора Фармана, а що до самих власне польотів, то хіба можна так назвати ті підйоми на 2—3 хвилини? Ми не помилимося, коли висловимо гадку, що більшість присутніх пішла додому з такою думкою: „Правда, це цікаво, але як це далеко від потреб насуального життя і чи зможе коли воно перетворитись в корисну для широкого загалу річ? Не знати“.

І справді. Вже два роки чуюмо про винахід летючих машин, важчих за повітря, чуюмо, що сила західно-європейських міст врятує в себе конкурсу, відомі під називом „авіаційних тижнів“, на котрі записується сила авіаторів в аеропланах найрізноманітніших конструкцій. Чуюмо про встановлення нових рекордів, виграші все нових та нових призаів, а в голові весь час стоїть невідступна думка: „Той продержався на одну й 1/2 секунди довше другого, той побив рекорд високости, піднявшись на три метри й сорок сантиметрів вище другого... А деж нарешті вільний польот людини туди, куди йому треба, та й не одної людини, а багатьох і чи почне нарешті аероплан служити практичним потребам суспільства?“

Довгий час в розвитку авіації ваче наступило затиштя і не було видко поступу. В цьому трохі винні самі „авіаційні тижні“. Авіатори кинулися за численними призаїми і про нові конструктивні здобутки ніколи було й думати.

Але нове діло коли й спивається, то не на довгий час. Є ознаки, що авіація починає думати й про щось інше, ніж безкоштовне кружіння над аеродромами. Такою ознакою, безперечно, являється вже відомий з телеграф факт вигравшу приза Daily Mail—100.000 карб. за перельот з Лондону до Манчестера. Ті обставини, в котрих Полян вваз цього приза, такі цікаві, що ми, по змозі не віддаляючись від тексту, приведемо його оповідання.

„Місцевість одлотно дуже не сприяла підйому: горожі й дерева щільно оточували П за всіх боків. Як для початку, то це було непрямно і я ще роздумував, але прийнявши постанову, що вважав у своїх думках героїчною, сказав: „побачимо!“ Я направився прямо на Лондон на місце, яке вказали мені організатори приза і біля якого стояли люди з хронометрами. Я досить легко повернувся біля їх і, як апарат тримався дуже добре, то зразу полетів по путі, яку вказувала мені мапа, почеплена в мене на животі. Цю мапу завдяки хитро-мудрій системі, я міг пересувати в міру, як кілометри бігли підіймою. І тут почалася моя боротьба з вітром. Я ніколи не думав, щоб в Англії було стільки вередливих і шкодливих повітряних течій. Я силкувався піднятися вище, щоб там знайти більшу регулярність в напрямку повітряних хвиль, але вітер був сильніший за мене і кожного разу прибивав мене знов близько до землі. Я порішав не забиватися в небо, бо місцевість з деревами і горожима могла пошкодити аеропланові як би часом зопувався двигун, і спокійно летів між 100—200 метрів від землі. Я бачив, як люди збігалися розглядати аероплан, підкидали шапки й махали хустками і ці овації в кількох кроках підіймою давали мені відвагу.

Скоро до вітру приєднався й дощ і біля Ватфорду ледве не засліпив мене. Додайте до цього ще усякі будинки, над котрими я мусив пролітати, і ви зможете уявити собі всі труднощі, що обісла мене з самого початку. Дощ біг з мною 20 кілометрів і починалася вже ніч.

У Рурбі я мигдувався з освітлення міста; але стійкі прямо змовилися проти мене: мене охопив туман і я не міг уже дивитися на мапу. Дощ відповився, даючи мені думку повернутися в бік, щоб минути хмару, але, щоб не збільшувати труднощій, я летів під ним... протягаючи від часу до часу руки вперед.

Від семи годин хвилі повітря і течії з землі—назвичайні течії, викликані висиханням води—дуже мене турбували, і я невлизав до землі, летючи прямо навання. Мене направив гарно освітлений завод в Тамворсі, і я мивув його трохі працюю.

Темнота все збільшувалась і скоро я вже нічого не бачив; думав, що вже чверть на дев'ять, вже треба було сідати, коли виявилось, що вишпор весь бензін, що мене дуже здивувало.

Спуск до мене був завданням. Я був тоді над заводом Стрітгей, біля Ліхфельду. Зробив круг, після половину круга і на часті опинився над полем, минувши телеграфічні стовпи й горожі. Сила людей збіглася округ мене, виїхали мене в апарату, хотіли мене нести, совали мені пляшки з віскі, примусили пити свій алкоголь... Всі ці люди, адавалося, збожеволіли.

Невеликий автомобіль привіз мене до Ліхфельду, де я з радістю заснув, лишивши механіків наглядати за аеропланом, тоді як салдати тримали тисячі цікавих, що провели цілу ніч у полі, оддалік од бішпана.

ніч. На величдні надійшли звістки, що у повіті павлодарським ціни теж збільшились від двох карбованців за пуд пшениці на насіння.

Запомогти майже нема ніякої, або вона так ведеться, що тільки шкодить. В акмолинському повіті заомого напр. получив Іден багатирь, що 70.000 пуд. пшениці продав, а біднота пухне. Окрім того, переселенське управління в—осени, зважаючи на великий неврожай, почало закупувати хліб... на місці неврожаю. Цією недотепною вигадкою воно страшенно набило ціни. Ще в осені-ж такі плани пшениці чинивні заомогати по 1 р. 40 к. за пуд, тоді як верстов за 200—300, у повіті петропавлівському, де врожай був гарний, ціна була 60—65 к.,—такий народ в кінцях тоді не піднявся і міг би на переневі 30—40 коп. з пуда заробити,—не кажучи вже про те, що найшлись би і такі громади, що о-ту пору і даром за своїм хлібом навіть за таку дачельні поїхали-б.

З цієї премудрої вигадки ось що випшло. Агігновано було степовому генерал-губернаторові на допомогу переселенцям ці країни 180.000 руб. Кушми коло 150.000 пудів хліба в голодних повітах не прибавилось; а можна було мало не вдвоє більше купити і з урожайного краю привезти. Не додумались, чи великого клопоту боялись.

Поруч з голодом пішли усія хвороби, помести та слабубання поміж людьми і епідемія на скотину. Не знати, кому гірше. Лихо однаково і людей, і тварь косить. По весні ціна на скотину піднесло удвоє, тоді як у певні голодні роки без падижу скотина завше стає дешевше.

Люде теж мруть, як мухи в-осени. Вже в акмолинському повіті вікна в деяких хатах позабивали, бо вимерли цілі родини. Ті, що догадалися та мали гроші, ще з осені на Україну поїхали. (Людиність осідло-селянська—окрім козаків—в цих повітах виключно українська, або з України).

Лікарської допомоги теж немає. На повіт атбасарський, що обсягом більше Волин і має кілька сот тисяч людности, наприклад, тільки одна лікарня з п'ятьма ліжками мається, та ще два ротних участкових фершалів та дві сестри з петербурзької організації Червоного Хреста приїхали.

З поместів найбільше ходить по людях тиф. В семипалатинській області (повіт павлодарський) в пов. п'ятирижському відкрити тимчасову лікарню, бо навкруги налічили в середині фєвраля більше 500 хворих на тиф. Тепер їх там цілі тисячі. Влізши від цього міста в Урлютинський станції село Горлівка усе покотом лежить. Щоденно мре чоловіка по 5—10.

Що буде далі, коли і цей рік не буде врожаю, страшно й гадати. Дописувач „Омск. Вѣстн.“ прокоє, що з атбасарського повіту начеться ціле переселення народів, тільки не в Сібір, а в Сібір.

А ознаки урожаю в степових киргизських областях не з безпешних. Сігу було мало. Іртіш прибув на який-небудь аршин. А це по цих місяцях давня приміта неврожаю.

Не краще переселенцям живеться й по інших губерніях. „Сибирская Жизнь“ сповідає, що в судженській волості, томського повіту, справжній голод. У переселенці вже давно немає хліба. Ідуть якусь бурду. Мішають кашину, рибину та інші лісові ягоди, додавають висівок, або й кори, та, хто має, трохи борошна і годують. Весною ж, коли почалася повідь і річка Яя розлилася,—ніде й ягід брати, бо вода шляхи в ліс перервала. Старожитні люде, що мають у власні хліб, дуже наживаються. Переселенці за хліб, солоту та полову мінють скот, звичують по своїх галях кедрові дерева, що дають прибу-

ток у господарстві оріхами, аби тільки настачити на жалобу сибіряків-человік, котрі давно вже звоні своєю зневажистю до переселенців.

Те ж саме пишуть з „Восточной Зари“ а Іркутщини та приангарського краю.

Там, окрім того, свій жал, страшенне бідубання поміж засланными. Ост. Червоноєно.

Омське 25 квітня, р. 1910.

### Над домовиною Боріса Гріп-ченка.

2 мая в Катеринославі в кафедральному соборі було одправлено панахиду по В. Гріпченкові. Служив панахиду о. Страховський, професор гірничої школи. Перед панахидою, він сказав промову, в якій виразними й теплими словами змалював діяльність покійного письменника. Вказав на його великі заслуги перед рідним краєм, на невтомну працю, служення високою ідеєю людскости, до здійснення котрих В. Гріпченко ішов не зупиняючись навіть тоді, коли був у несприятливих умовах. Далі о. Страховський зупинився на високіх особистих прикметах покійного, зазначив його любов до рідного люду і побажав, щоб усі присутні на панахиді йшли тим шляхом, яким ішов В. Гріпченко, це потрібно особливо в наші часи, коли багато людей втрачає віру в кращі людські заповіді і одступає од своїх попередніх переконань.

На панахиді було дуже багато людей, всі стояли з засвіченими свічками.

29 апріля у Варшаві, в Успенській церкві було відправлено панахиду по В. Гріпченкові. Перед початком панахиди протоієрей Теодорич сказав промову. На панахиді співав хор „Української Громади“.

2 мая було одправлено панахиду в Чернігові. На панахиду прийшло дуже багато людей, стояли на цвинтарі і біля церкви. Панахиду співав хор трупни М. Садовського та хор семинарський.

З Чернівців послано було листи з висловленням спочуття дружини не-біжчика од Товариства „Руська Рада“ і т-во „Жіноча Громада“. Українська молодіж П гімназії в Чернівцях видала посмертні плакати з повідомленням про смерть невдалуваного письменника і сердечного приятеля молодіжі.

На вшанування В. Гріпченка український львівський театр під дирекцій Іос. Стаданка виставив драму „Серед Бурі“.

На вшанування пам'яті В. Гріпченка склали: С. Л. Кравченко 1 карб., Василь В.—25 карб., Родина Ів. Лили—80 карб., одеський український клуб—20 карб., М. Мережинський—8 карб., В. Панчоха—2 карб., Львівські українські т-ва—50 карб.

Всього складено 354 карбовачки і 100 карб.

### ДЕРЖАВНА ДУМА.

(Засідання 5-го мая).

Заява в справі Фінляндії.

Гр. Бобинський 1-й робить таку заяву: Вчора по почті я одіслав записку названу „Меморія російській Державній Думі від англійських та ірландських членів парламенту“, підписану великим числом осіб. В тій записці підписані роблять вказівки Державній Думі та її голові, як нам слід розв'язати фінляндське питання. Ці побажання висловлено в цілком делікатній і гнечній формі, і автори записки кажуть, що вони не хочуть втручатися в чужі діла. Але ж

вони, очевидно, не розуміють, що самий факт такої відозви до нас, членів Думи, до мене—піддає російського Царя, з вказівками, як розв'язувати російську державу на справу—є вже велика образа, на яку слід відповісти, як відповідали наші батьки, тоб-то: „Оставьте нас, вы не читали ои кровавыя скрижали“. Минули ті часи, коли й ми відгукувались на англійські справи, коли Росія одбирала у англійців право торгу за те, що вони вбили свого короля Карлоса. Щоб сказали тепершні члени парламенту, як би хотів з нас наважився давати їм поради в справах Ірландії чи Індії? Ми знаємо, яка була б на це відповідь!

Нехай-же й англійчане знають, що патріотизм і оборона національної гідности, якими вони так пишуться, є доля не тільки прихильної до нас англійської нації, але й у далекій Росії надуться люде і знайдуться члени російської Думи, що на всяке чужоземне втручання в свої внутрішні справи відповідатимуть рішучо двома словами: „hands off“.

(Гучні оплески на правих і в центрі).

Відпочинок принаципів. Обмірковуються додатки до ст. 12, що встановлює і форми торгу, які не можуть підлягати обов'язковим постановам. Що до поправок, зроблених соціал-демократами, про місячний відпуск прикащикам, а також поправки к-д, про дозвіл торгувати споживними речами на третій день великодних свят, та про дозвіл прикащикам сидіти в часі, коли не має в крамниці покупців,—то товариш міністра Мілер зазначає, що все це повинно зазначити в законопроекті про умови займання служачих, який проект незабаром буде подано до Думи.

Циколь вий. Предкаль, Петров 3-ий, Гемельорі та створю обстоюють за те, щоб ці поправки було ухвалено тепер-же.

Марков 2-й умовляє не збільшувати числа свят, яких в Росії і так багато.

Всі додаткові статі балотировкою одкинуто. З приводу ст. 13, що встановлює для недорослих служачих щоденні 3-х годинні одпуски, щоб вони могли ходити до школи,—починається довгі дебати.

Бар. Лєр маузен радить встановити для недорослих, що не мають 15 років, шестигодинний робочий день.

Петров 3-ий пропонує для тих, що не мають 18 років, призначити шостигодинний робочий день і заборонити живіткам та неповнолітнім працювати до 10 год. вечора до 6 год. ранку.

Оповідіно перерву. Ковалевський, після перерви, вважає потрібним заснувати такі школи, де було б зручно вчитись неповнолітнім торговельним служачим.

Дума балотировкою одкидає всі поправки, за винятком поправки к-д, про ульвиження на 6 тижнів жінок з приводу пологів, і приймає ст. 13-ту в редакцій робітничої комісії.

Одноголосно ухвалено запропоновану Ковалевським формулу переходу, в якій сказано, що Дума визнає необхідним, щоб міністр торгу та промисловости подбав про заснування певної кількості шкіл та курсів, зручних для навчання неповнолітніх служачих в торговельних та ремісничих підприємствах.

Ст. 14, про обов'язкові постанови органів міського самоврядування, після недовгих дебатів ухвалено в редакцій робітничої комісії.

З приводу ст. 15-ї про комісії, що мають виготовити обов'язкові постанови, Томашевський обстоює за участь в цих комісіях представників торговельних служачих.

Сели. Манкевич робить поправку, щоб в цих комісіях було не менше двох третин членів росіян і православних.

неплідність світому, намісону! Продовження роду — величезний стимул життя. Коли в суспільстві мають успішні теорії, що проповідують неплідність, то це страшенне нещастя, більш того—алочия, за який природа суворо карає. Ми, великі республіки, не сміємо пишатися нашими завойованими в області культури, коли тільки теорія неплідности набирає собі у нас кредит. Ні поліпшення життя, ні утончення смаку, ні матеріальний прогрес, ні розвіт науки, літератури і штуки не можуть надолужити нам винародовлення раси.

В наших республіках надається над міру велика вага багатству. Матеріальний добробут громадян буває базисом держави, але ж тільки в такому разі, коли, завдяки цьому добробуту, можуть розвиватися інші форми життя. Й вроден признати, що великі мільйонери—добро для краю, але ж що до Сполучених Штатів, то я іншої думки. Вся справа в тім, як були надбані багатства і як з них користуються. Обоготвляти тих, що досягли великого матеріального достатку, тільки через те, що вони переможці, було-б вичинством.

В наших промислових демократіях у громадянства є два шляхи досягти високих ступенів: через гроші і через ораторський хист. Гроші і ораторська умилість—могутні чинники в нашій політичній житті: як той, так і другий можуть бути джерелом великого добра й великого зла для краю. Коли народні маси йдуть за тими ораторами, які їх захоплюють і у яких слово розминається в ділом, то

сти дарувала вим часто, не одрізняючи нікого, неодчужні права і поставляла всіх в однакові умови перед державою. Але ж люде були нерівними і зостаєлись нерівними“. Слова Лякольна—свята правда. Панове! Честь накладає на нас обов'язок не слухатися тих, хто проповідує нерівність і несправедливість. Ніхто не повинен бути упосліджений! Кожній людині держава мусить дати змогу розвинути і й проявити свою сутність: з свого боку всі громадяне повинні бути урівняні!

Честні громадяне люблять свободу для себе й для других. Вони радо й приймаю дивляться на те, що свобода, за яку вони боролися для себе, шириться й на других. Справжній любов до свободи в кожній державі може бути виявленою вості просто: для свого треба тільки поглянути, як саме держава ставиться до меншостей. Державна повинна дати меншості свободу не тільки в царинах релігії та думки, а й у всіх царинах життя. Межу прав громадян повинно ставити там, де починається замах одного громадянина на законні права других громадян. Утиски занадто брідкі вже через те, що вони утиски, і не має ніякої ваги те, хто виступає гнобителем, а хто пригнобленим.

Найбільше паєтя для нації—жити на своїй землі. Це було найвищим благословенням за біблейних часів, це благословення і для наших часів. Це треба пам'ятати, коли кажуть про війну чи мир... Величезне в біблейних прокляттях—це неплідність. Що ж сказати про

Дума приймає статтю з поправкою Томашевича. Ст. 16—про догляд за виконанням нового закону, прийнято в редакцій комісії.

Далі прийнято решту статей законопроекта, і, таким способом, зкінчено перший постатейний розгляд.

Вечірні засідання. Запитання про ст. 96.

Шубинський в довгій промові висловлює думку, що октябристи прийшли в Думу не в тім, щоб галагувати, а щоб працювати вкупі в урядом.

Мілюков, відповідаючи Шубинському, каже, що вся аргументація Шубинського має одну мету: довести, що урядові нема чого шукати нових слуг, бо старі служать дуже добре.

Покровський вважає, що Шубинський належить до того типу промовців, які не розуміють сами, що вони говорять.

Балаклев заявляє, що августовські правила видано по волі Царя, а через те праві одкидають безглузде і алячине запитання.

Гемельорі каже: задання запитання в тім, щоб освітити фактичне становище і довести, що для уряду закон—порожній азгук. Мету цю досягнуто.

Ефремов, від імені поступовців, заявляє, що вони приймають запитання.

Мендериц теж підтримує запитання.

Бар. Шлімін (окт.) так само голоє за прийняття запитання.

Люд. Фракція октябристів, зважаючи, що августовські правила видано на підставі основних законів, голоєє проти запитання.

Читаються формули с-д, трудові к-д. Всі визнають, що пояснення уряду не можуть задовольняти, і приймають запитання. Балотировкою запитання більшоєтв 161 голоса проти 100—одкинуто.

Запитання морському міністерству про „декомисленую“ витрату казенних грошей під час виведення з мілких крейсера „Олега“. Докладчик Павлович, від імені комісії, підтримує запитання. Шлімін висловлюється проти.

За браком кворума засідання обьявлено закритим.

### ПО РОСІІ.

Земські вибори. Тепер по всіх волостях Нижегородської губернії йдуть вибори кандидатів од селян в земські глави. Загальное характерное рисоє цих виборів, кажуть „Р. В.“, являється свідоме відношення селян до виборів. Селяне зрозуміли, що в земстві треба вибрати „своїх“ людей, які б оборонили селянські інтереси в земстві. На виборних зібраннях виборці старуються провести таких імен на кандидатів. Часто їм щастить це зробити.

Страхування робітників. По скінченню Державною Думою законопроекта про нормальний одпочинок буде розглядатися законопроект про страхування робітників од нещасних випадків. Законопроект цей поширеться на всі фабрично-заводські, гірські, судоходні, залізничні і трамвайні підприємства, в яких заняті не менше 20 робітників і являють парових котлів та машин. Закон поширеться і на підприємства, що належать земствам та містам. Всі робітники, що працюють в підприємствах, повинні бути застраховані.

1-е мая в Петербурзі. На всіх фабриках та заводах 1-го мая роботи йшли як авичайно. По всіх заводах розповсюджено було першомайські листки. Після двох годин на окраїнах Петербургу, за Нарвською, Невською і Московською заставами, а також в Лісному—одбулися величезні робітничі мітинги. Мітинги пройшли скрізь добре, тільки в Лісному зібрання розвігала кінна поліція. Багато арештованих, квофікована першомайська література. Ще 27 апріля ареш-

тє показує тільки знесилля держави. Стережіться тих, що тільки пласкають язиками, тих людей, у яких добре прищеплено язика та нема нічого за душею.

Ще більший у нас, ніж вплив ораторів, вплив журналістів. І тут талант може бути джерелом благословення і прокльонів. На превеликий жаль коло друкованого слова примостилося багато таких, що тільки дискредитують і принижують його. Частина преси тільки заводить роспуску в суспільстві та вичить його, сіє тільки деморалізацію, цілізм та баламутство. Врешті, лихослів'я, бесовісність, багальність, пустота й поверховість звили собі в пресі велике кубло. Інколи письменники, аби виправдитися, звертають на те, що мовляв, саме суспільство вимагає гідності і що все отсе витворилося через попит самого ж суспільства. Але ж, хіба з того, що фальсифіковані продукти, які приставляються на ринки, і там пристають на те, щоб торговці мали право їх продавати й шариати?

Страшна й класова ненависть. Величезне зло заподіють ті, що розпалюють ворожнечу, підбурюючи одних проти других.

Всі стосунки громадян в республіці повинні засновуватися на праві й опіратися на право. Коли право порушується в якімсь разі, то той, хто виграє од того, повинен знати, що іншим разом він сам може втеряти од того ж самого. Дозвольте мені вказати на випадок з мого власного досведу. За-молу я мав велику

### „Громадянин республіки“.

Кажучи про письменників та ораторів, я повинен сказати декілька слів про доктринерів. Філософ, який сховався од життя в свою бібліотеку і подає авідтіля поради, як досягти абсолютного блага, вічєвний для держави. Малюючи високі ідеали, треба вміти вказати шляхи, якими їх можна досягти. Безгрунтовні ідеалізм мрійники не звертаючи уваги на практичний бік діяльності, часто бувають найважливішими ворогами реформаторів-реалістів, які, в міру своїх сил, спотикаючись, падаючи і все таки встаючи, ведуть маси до досяжного добра. Лихо тому ідеалістиві й доктринерів, що замість того, щоб подлегчити людині його справу, виступає проти його і перечить йому.

Сам я не доктринер і не можу піти за проповідниками крайнього індивідуалізму або непримиримого соціалізму. Я стою за індивідуальну ініціативу, але ж повинен признати, що при певних умовах, колективна основа принесе більш результати. Соціальні реформи не можуть бути предметом догматики. Суперечки між індивідуалістами та соціалістами мало не завжди бувають безплідними через хибні термінології. Не треба бути рабом слова. Ставорюючись уникати термінів, я мшу сказати, що я індивідуаліст з переконання, з виховання і з спадщини, але ж адорвний глуад каже мені визнаати, що в багатьох галузях життя монополія держави має величезну перевагу перед

індивідуальною свободою торгівлі й промисловости. Індивідуалізм, що колись знаходив собі вираз в грубій фізичній силі, тепер, з вродом культури, набув собі інших форм. Держава бореться проти такого індивідуалізму, який дає змогу лужому поневолювати собі бєсвілього.

Який справжній ефект могло б втворити логичне адіонення крайньої соціалістичної системи, того ми не знаємо, досвідів таких не було. Може ця система накоїла б більше лиха та аморальности, ніж та, що маємо тепер. З свого одначе не виходить, що ми повинні зрєкатися спільної праці з тими, хто, не ховаючись, одверто лічить себе соціалістами: аби тільки мета праці та метод її були ухвалені нами. Якатися спільної праці нема чого, це тільки виявляти свою малосильність.

Я мшу сказати кілька слів про рівність, за яку стоїть стілько суперечок між індивідуалістами та соціалістами. Авраам Лякольна, який вийшов з народу, плоть од плоті і кров од крові його, що увесь свій вік працював для народного добра і поклав своє життя за його, ніколи не підлецувався до мас і завше кавав правду. В його поглядях ми завше знайдемо спільність високого ідеалізму з добрим розумом. Ось що він каже про рівність: „Автори Декларції Незалежности, кажучи про рівність, міркували про всіх людей. Але ж, безперечно, вони не мали на думці отвержувати, що всі люде в моральній та духовній своїм ставні рівні один одному. Декларція незалежно-

Ми надіємося, що цим ви задовольните почуття всіх людей, які правдиво думають. Підписало 74 депутати.

Резолюція шефільдської палати така: „Торговельна палата Шефільда з великою тривогою ставиться до бажання позбавити Фінляндію її місцевої автономії. Вона певна, що ця змова не буде корисною для Росії і дуже шкодливо відіб'ється на розв'язку існуючого торгу між Англією і Фінляндією. Вона надіється, що уряд Його Величності подасть негайно заяву російському уряду про забезпечення фінляндської автономії.“ (Р'чь).

## ПО УКРАЇНІ. У ВИБІ.

До похорону Бориса Дмитровича Грінченка. До Києва прибули, щоб взяти участь в похороні Бориса Дмитровича Грінченка, представники українського громадянства: з Одеси—д. М. Левинський, з Савасветград—д. М. Левинський, з Камінь-Подольська—д. В. Приходько, з Петербургу—д. М. Стасюк і з Львова—д. Кость Павлівський.

Арешт українського видання. Київський тимчасовий комітет по справах друку постановив арештувати видання в Києві видавництва „Ранок“ український національний гімн: „Ще не вмерла Україна“ і позвати до суду видавців його на підставі розділів 1 і 6 ст. 129 карного закону.

Відгук слабування на холеру в Києві. Сьогодні міська санітарна комісія скликала засідання, на якому має обговорюватися питання про боротьбу з холерою.

Ревізія сенатора Дедюліна. 5 мая вернувся в Одесу сенатор Н. А. Дедюлін, а також і обер-секретарь касацийного департаменту сената Н. В. Корнін, віцепредседателю департаменту поліції Н. П. Харламов, ген.-м. В. Е. Ігнатювич і ротмістр Воробієв. Фактична ревізія знову почалася; в канцелярії ревізійної комісії почали приймати скарги. В Одесі сенатор Дедюлін радився в справі ревізії з командувачем військом одеського округу, відданим ген. Толмачова, прокурором судової палати і окружне інтендантське управління. Сенатор Дедюлін з Києва навідуватиметься в Одесу двічі на місяць, щоб давати відповідні накази і керувати ревізією.

Грабін в крамниці. Вчора вночі в крамниці Попова (В. Васильківська, 132) пограбовано усякого краму на 2.000 карб.

Про бібліотеки. Київське губернське присутствіє по справах товариств і спілок переуваило, що в деяких повітах ще й зараз існують Павлинковські бібліотеки-читальні, засновані колишнім київським товариством грамотності при сільських розпачах і що за цими бібліотеками доглядають місцеві селяне. Через те присутствіє віддалось до губернатора в проханні звелити, щоб мирові посередники на Київщині негайно вивідали на місцях і повідомляли присутствіє, де саме засновано ці бібліотеки, скільки їх всіх рахується, на яких умовах вони функціонують, а також щоб добули і приватівали списки каталогів книжок по кожній бібліотеці з'окрема.

3 Митщині. На полі. З с. Мирівки, київського повіту, нам пишуть, що там усяка рослина, як з води, росте. Хліба гарні і можна сподіватися доброго врожаю.

Злодії. В с. Мирівці скільки день тому до місцевого заможного чоловіка Якова Шавченка якісь злодії завітали вночі у подвір'я і викрали 4 коней з возами. Злодії забрали скільки мішків та й вишкарпали городамі на полі і зникли. Шевченки спали, нічого не чули, і тільки рано побачили. Вільш як на 400 карб. шкоди

ферму в широкіх степах Заходу. У мене і в сусідів були величезні хазяйства. Наш скот ходив у гурті і ніяких меж по пастівниках не було. Вільший скот ми таврували і по тавру впізнавали, чий він. Що ж до дрібного товару, то ми, коли аналодили дрібний скот, вважали його власністю того фермера, чия ферма була найближчою до місця знаходу. Раза якось я йшов з черединою і він надивався на мене, а я звелів йому поставити тавро мого сусіда, а він не послухався і позначив своїм тавром. Я тоді ж таки роцигав його й сказав: „Мій друже! Коли ти сьогодні крадеши для мене, то завтра ти вкрадеши у мене для мого сусіда“. Цей саме принцип повинно прикладати й до суспільного життя. Коли політичний діяч на виборах перекопує вас подати голос за його і разом з тим не ховається, що він прагне вжити на користь ваших інтересів, але порушаючи законні інтереси других громадян, то ви можете бути певніми, що цей політик згодом продасть і вас.

Громадянин республіки не може не бути патріотом. Я ні в якому разі не можу виступати адвокатом безглуздуго космополітизму. На мою думку, кожен хорорий патріот через те саме вже й хорорий громадянин світу. Досвід показав нам, що середня людина, звертаючи на те, ніби-то її космополітичні чуття не дають їй змоги виховувати в собі національне чуття, більш усього не дає її про свій край, ні про людиність всього світу, про людність. Той, хто кохає

зроблено в одну ніч. В зв'язку з цим і нас тепер почалися арешти, чоловік 5 були арештовані та й випустили. Людиність здорово береться до злодіїв; де-котрі селяне хотіли б зовсім виселити з села підворенних.

3 Волинні. Діаком. „Вол.“ сповіщає, що в с. Валашівці, бережанської волости, діакон хотів знизсудувати свою наймичку, дівчину десяти років. Його арештували й держать у станівій квартирі, в Сарнах.

Помежа. 30 априля, увечері в м-ку Березаню, ровенського повіту, зайнялася повітка в батькишки Дучинського. З повітки тієї огонь пішов на селянські хати і їх згоріло аж сім. У три години в батькишки знов зайнялась повітка. З повітки хтось кричав, благав поміч. Виявилось, що то син батькишки, Ф. Дучинський. Він закликав в повітці, підпалав її і не встиг вискочити звачаю. Селяне, як переказує „Вол.“, хотіли були вчинити над ним самосуд, та не дав їм того зробити судовий співдатель. Поліція арештувала батькишного сина.

3 Поділля. Помістї. З с. Дубової, вінницького пов., йдуть до нас сумні вісти: „Усе але само йде на голову наші, хоч ти й не шукаєш його. Найшли і слабости всілякі. Тут тобі і дифтерія, і шкарлатина, і вір і що завгодно. Що тут той лікар один ва шлу округу може відіати, коли на кожне село треба було б по одному. Та не тільки лікарі, а й доброї науки бракує. Щоб хоч трохи того навч бидне село, як стеретись слабостів, та нікому! Коли б то хоч викам діджати, але з цього нам мало втіхи“.

В далеку дорогу. З с. Медвідки, вінницького повіту, нас сповіщають, що звідти 22-го априля вихило на переселення в Савасветську та Самарську губернію аж 90 душ селян. Ще раніш селяне пославли ходока оглядати ті місця, куди опе вирушили вони. Ходак заохочував їхати і запевняв, що не буде гірше, як було на батьківщині. Обережніща біднота тепер тієї думки, що треба ще пождати, як то воно звживеться одважним на чужині. „Як що не вернується з торбама, то й ми десь побредемо на країці пішки, на добрі достатки“, так кажуть селяне.

3 Податківці. В. Короленко. Письменник Володимир Короленко вернувся в Криму і живе тепер в Сорочинцях.

Ціна на хліб. У Полтаві жваво готують до продажу нового хліба. Багато хто вже й зараз запродує хліб. Старий шпевичі тепер ціна 90 коп. за пуд.

3 Харківщині. Нова залізана дорога. Мають прокласти залізну дорогу „Ахтирка—Гадяч“. Дорога йтме 75 верст.

3 Катеринославщині. Насильник. „Ут. Р.“ сповіщає, що цими днями в с. Соловоному німцї Кеніс знизсудував 17-літню красуню, дочку тамешнього багатиря Когданченка, жемтевільну. Кеніс зробив це тоді, як батьків дома не було. Його арештували.

Розбійник Семенов. „Од. Н.“ оповідають про те, що в Гуляй-Полі вбито відомого на всю Катеринославщину розбійника Семенова. Од Семенови не було людям спокою по везьому олександрівському повіту. Сталося це ось як. 1-го мая, вдвостя, в Гуляй-Полі добивалося до хати селянина Шаровського три чоловіка й одна жінка, щоб їм дали спочити. Шаровський впізнав, що між ними є Семенов та і покликав поліцію. Поліція обступила хату і загнала Семенові адаватися. Він увзяв стріляти. Поліція й собі стріляла. Поліцейські зробили 800 вистрелів, а тоді обидла хату керосном і подпалили. Стрільня з середини вдухло. Як поліція ввійшла до хати, то там не було двох розбійників: вони якось повтікали. Семенов та лежав мертвий. Він сам застрелився, а жінці прострелений був

свою сімью, завше буде кращим судилом, ніж той, у кого в родині не виводї сварки—так і нація пройнята дужим активним патріотизмом завше виступає найкращим членом міжнародного єднання. В тій республіці, де поважати права громадян, будуть завше ставитися з повагою і до прав інших націй. Всякий патріот пильно стереже честь своєї отчизни, як джентльмен свою власну честь, і через те саме кожен патріот завше дбає про найширше за те, щоб жити в згодї з іншими державами, так само, як всякий джентльмен завше баче уникати сварок. Я не можу допустити ні на одну хвилину думки, щоб політична мораль чимсь одріжнялася од моралї часного життя і щоб обіцянка, дана політичним діячем на виборах, мала б меншу силу, ніж слово, подане в частнім житті. Я не можу допустити ні на одну хвилину, щоб в міжнародних відносинах можна було звьявляти підступу й ошуканства, як не допускаю цього в частнім житті. Я не можу допустити ні на одну хвилину, щоб нація могла ставитися до других націй иначе, ніж один джентльмен ставиться до другого. Так і в стосунках народностей.

Нарешті я повинен сказати кілька слів вам, французьким громадянам, особливо. Ви і я—ми належимо до двох величезних в світі республік. Давня дружба між Францією і Сполученими Штатами мала завше щирий і некорисливий характер. Вале нещастя—наше нещастя. На протїв бурхливих віків вашої історії ви, французи, надбали своїй нації особ-

висок. При їх були патронї та аброя.

3 Херсонщині. 200 тисяч. Виграв 200 тисяч одеський офіціант „Петербурзького“ гостиниці.

За чуже ім'я. „Од. Н.“ переказує, що тягнуть до суду, по 1416 статї директора одеського одділу петербурзького міжнародного банку Б. А. Магнера, бо він увзяв собі ненадлежає йому наймення—„Борис Акимович“.

Одеська виставка. Виявилось, що на одеську виставку привезуть свої азраки 1500 чоловік виставочників. Найбільше чужоземців буде з Германії. Усіх аток на виставці більше сотні.

Шах. Колишній переяславський шах Магомет-Алі, що живе тепер в Одесі, вже добре навчився російської мови. Він зараз поставив собі завданням як слід ознайомитися з російськими судовими порядками. Цікавий шах і до медицини. Ходить він по лікарнях та клініках. Хочє навіть слухати лекції медицини. Одного свого сина шах оддає до російської школи.

Українці на Буковині.

Український театр. Українська група під орудою д. Стадника 17 мая (в. ст.) закінчила свої вистави в Чернівцях. (Нар. Гол.)

Справа залізничної невідти. Дирекція червонової залізничї, як відомо, обіцяла українським послам, що в априлі місяці будуть вже по буковинських залізничних продаватися квитки з українським текстом. Тимчасом вже настав май місяць, а про такі квитки ніякої чутки навіть немає. Навпаки, досить виразно говорять про те, що незабаром почнуть продавати нові квитки, але тільки з німецько-румунським текстом. (Нар. Гол.)

Громадські вибори в Селегтіні закінчилися перемогою української партії, яка одержала 22 місця (перше 10); єврейській партії вибори дали 6 місць (перше 17). (Нар. Гол.)

## Економічне життя України.

Сельсько-господарські робітники.

Хоча врожай минулого року був на Україні й не дуже кепський, а проте число сельсько-господарських робітників цього року ніскільки не зменшилось. На місцях по всіх економіях постачання людської праці далеко перешло розміри попиту на неї. Це ще збільшує й без того досить великі кадри заробітчан, які подаються шукати роботи в Таврії, Криму і навіть на Закавказзя. Так, напр., катеринославська „Юж. Заря“ недавно писала: „Рух робітників зростає з кожним днем. Вони прибувають значними валками в кілька сот душ Катеринославською залізницею з України й з інших місць. Прибувають вони масами не тільки залізницею, а й пароходами з верховин Дніпра, а тут на станції їх пересяжують у вагонах, щоб везти їх далі на південь. Наплив робітничих мас стався так несподівано, що залізничний цілком не встигла підготуватись до нього, так що часто бракує вагонів четвертого класу й теплушок“. Якї наслідки дасть згорішняя заробітчанська кампанія—це вникнитися аж під кінець літа. Що ж до тих робітників, що лишилися дома, то про них уже можна сказати, що особливою шастя вони цього року не знайдуть. Досить значачити такі, напр., факти. У селі Москаленках, канівського повіту, на Київщині, на панських харчах полють буряки по 20 коп., а на своїх—по 25 коп., та й той роботи для всіх не вистачає. На Харківщині робітникам тепер платять на бурках по 25—30 коп. на хазийських харчах. А по селах, що недалеко Варшави, на Полтавщині, робітницям підчас весниної гарячки платили 25 коп. у день на своїх, себ-то на робітничих харчах. Якого ж шастя це можна бажати!

При такій мізерній платі сельсько-господарському робітничій в сучасній культурній економії завже загрожє небезпека від машин, приладів, коней і т. ин. А то спалахне помежа й свалить робітників,

дивних рис зачаровання, у вас особливо дар краси, яка робить вас видимими за інші народи. Ще сім століть попереду Фруассар, оповідаючи про війни Франції, сказав, що французька держава ніколи не мала таких поразок, після яких не було б нових славетних борбів. У вас велика минувшина і велика будучина. Вважаю вас бути достойними громадянами нації, яка має провідне місце посеред народів усього світа!

Після цієї промови людиність вчинила Рузвельтові величезні овації. В Сорбонну він прибув з Парижської Академії Наук, де, як член її, кавав промову академікам. В Сорбонні в аудиторії її зібралось авшш двох тисяч слухачів, а коло будинка її товпилось кілька тисяч студентів, яких не стало місця в аудиторії. На трибуні сиділи члени академії, професори, вчені, видатні громадські і політичні діячі. Між ними були Лубе, Леон Буржуа, Естурнель-де-Констан, що недавно був в парламентській делегації в Росії, міністр народньої освіти Думер і ректор Сорбонни Ліара. Все отсе злилося в одну душу, коли слухало лекцію Рузвельта, і одією душею вітало його. Одповідав Рузвельтові Ліара. Тут подано тільки частину промови Рузвельта та й то в скороченні. Вся вона була сльозна. Кавав Рузвельт і проти третїв.

Подав Сергій Павленко.

як це трапилося у маєтку голови миргородської повітової земської управи Вульфгарті, де згоріло разом 5 робітників. Як це могло статись—невідомо, а проте факт сам по собі дуже красномовний.

Протести серед сельсько-господарських робітників проти їх тяжкого становища зустрічаються ще рідше, ніж серед індустріальних українських робітників. Коли ж с.-г. робітники часом і зваяжуються на якийсь протест, то на це єсть начальство. Так, ще цими днями Полтавський губернатор адміністративним порядком засудив кожного з п'ятого селян або до 1 1/2, місяців арешту або до 250 карб. штрафу—за те, що вони самовправно кинули роботу в маєтку купця Тимченка й ще підбивали других піти за їх прикладом. Усіх покараних обвинувачено в зламанні 5 пункта обовязкових постанов, виданих 6 марта. За городськими робітниками уряд уже признав право кидати самовправно роботу, але с.-г. робітникам такого признання ще доведеться чекати, мабуть, довго.

## 3 життя „Провіт“.

Збори ради 7-го. Сьогодні у 8 год. увечері відбулись ліквідаційні збори ради київської „Провіт“.

## Жертви на пам'ятник Т. Г. Шевченковї.

Від українського громадянства і студентів українців в Варшаві передано в київський об'єдн. комітет через видавництво „Час“, виручених від концерту 16/III—400 руб.

## За кордоном.

Новий англійський король.

У деяких кругах англійського громадянства комусь певні, що король Георг V—консерватор. Одна ультро-консервативна англійська газета навіть висловилась, що, мовляв, „кінець кінцем, король Едуард своєю смертю все-таки зробив країні величезну послугу“. Однак, ніяких даних для того, щоб вважати нового англійського короля консерватором, немає, так саме, як нема даних вважати його лібералом. Він—принципний, до останніх часів—зовсім не цікавився ні внутрішньою, ні закордонною політикою, так що тут у нього не може бути ні симпатії, ні антипатії. Георга V можна вважати моряком, спортсменом, ловцем, ученим, тільки не політиком. Тим то всякі пророкування про консерватизм чи лібералізм нового короля треба вважати цілком безпідставними. Найправдоподібніше, що в питанні внутрішньої політики Георг рахуватиметься з настроєм людиности й поглядами своїх міністрів, а в справах закордонних він прислухатиметься до компетентних порад сера Грея.

Сам по собі, себ то як людина, новий король може викликати до себе певні симпатії. Він не любить великого світу, часто буває в оточенні своєї сем'ї, сам доглядає за доглядом своїх дітей. Характеризує нового короля й такий факт. Довідавшись, що закриття театрів з приводу смерті Едуарда дуже тяжко відбилося на становищі артистів і всіх, що мають заробіток при театрах, Георг звелів одкрити всі театри, висловивши тільки бажання, щоб у день похорону Едуарда театри були закриті.

Одне можна вгадати наперед—і з цим згодні всі—що великий вплив на короля, а через нього й на державні справи, матиме королева Вікторія—особа з сильним характером і великою енергією. Нова королева напевне не схоче відігравати таку пасивну роль при королеві, яку відігравала королева Олександра. Кореспондент „Berl. Tagebl.“ наводить такий факт для характеристики нової королеви. Корольське подружжя поверталось з С.-Джемського паладу до себе. Народ зустрів нового короля овацією, але король тупо дивився перед собою й хоч би оком моргнув. „Уклонїся ж!“—пошепки нагала йому королева. Але король тільки мотнув головою. „Та вклонїся ж, кажу я тобі!“—гнівно, вся покривнівши, крикнула на нього королева. Аж тоді король, усе з лісною фізіономією, став ніяково кланятись здивованій юрбі.

## Справа Тарновської.

5 мая Веккіні закінчив свою промову. Людї зібралось дуже багато, але пустили в суд тільки частину. Веккіні, закінчуючи промову, ставив питання: для кого потрібне було убивство Комаровського? і доказує, що вбивство було на руку тільки одному Прилукову, щоб заволодіти Тарновською і стати багатим, а Тарновський було б вигідніш, коли б Комаровський зостався живий і коли б вона з ним одружилась.

Далї говорить адвокат Жакї, що обороняє Пер'є. Він доказує, що вона у всьому чинила волю своєї панї Тарновської, а тому її треба виправдати.

Після промови предсідатель радить підсудним скористуватися своїм правом і вжити останнє слово. Пер'є, Тарновська і Наутов одмовляються говорити. Прилуков хотів було щось сказати, але потім михнув рукою і сів.

Після перерви предсідатель дає на обміркування оборонцв листок з запитаннями, який буде передано присяжним засідателям.

Про Наумова п'ять запитаннїв: 1) стріляючи в Комаровського, чи був він при своєму розумі; 2) чи хотів його вбити; 3) чи був напівненормальний; 4) чи злочинство було завчасу обмірковане; 5) чи заподіяв злочинство з власної волї?

Чи була необхідна у злочинстві; 6) чи в неї були наміри, завчасу обмірковані?

Про Прилукова такі самі запитання, як і про Тарновську.

Про Пер'є двоє запитаннїв: 1) чи брала участь у злочинстві; 2) чи участь її була необхідна і чи мала вона з того користь?

6 мая засідання суду не було, а сьогодні має бути присуд.

Будинок суду оточено військом під командою начальника поліції.

## ТЕЛЕГРАМИ

(та останні вісти з газет).

Відгук парламентського життя.

ПЕТЕРБУРГ, 6. На нараді в справі польського питання тувльський Вобриський, образившись на слова Львова про „ганебний проєкт“ земства в західних губерніях, заявив, що не може лишитись там, де ображають уряд, і пішов.

Між депутатами ходить чутка, що уряд виготовляє законопроект земства в Прибалтійському краї. За зразок узято проєкт Горемікіна.

В думських кулуарах розскажуть, що старші члени Державної Ради Мільотин і гр. Пялен благають членів Ради одкинути фінляндський законопроект.

Націоналісти постановили одкинути всякі поправки до законопроекту земства в західних губерніях.

Маклаков спростовує чутку, ніби він виходить з партії кадетів.

Кадети подали заяву президіумові Думи, що необхідно тепер же розглянути запитання про незаомірне поведіння Толмачова, бо в Одесі незабаром мають бути вибори.

На російсько-польській нараді постановлено, що в Царстві Польському школи повинні бути тільки польські. Над приватними школами не повинно бути урядової опіки і права їм дається така, як казенним.

На польських кафедрах в варшавському університеті повинні бути тільки поляки.

Далї нарада визнала, що в західному краї школи повинні бути російські.

В місцевостях, де половина поляків, повинні бути також і польські школи.

В Галичині повинні навчатись діти на українській, або російській мові, як бажанє там людиність.

Відповіді фінляндського сейму. ПЕТЕРБУРГ, 6. В Думу прислано відповіді фінляндського сейму на загально-державний законопроект. В відповіді сейм авертається до Царя.

Законопроект визнається несправедливим перш усього по формальним причинам, бо його видала рада міністрів, а не фінляндський уряд.

Сейм не думає, щоб фінляндський законопроект міг задовольнити кращї почуття російського народу.

Наслідки ревізії. ВАРШАВА, 8. Сенатор Нейдгардт увільняє в посад міністратських чиновників Гумєнського, Комаря і Прокоповича; всіх їх буде оддаво під суд за хабарї.

Перемін в київському округі. ПЕТЕРБУРГ, 6. Тут ширяться чутка, ніби полечателя київського округу Зілова переводять на таку ж посаду на Кавказ, а на його місце призначається проф. київського університету П. Армашевський.

Пурішкевич і Дубровин. ПЕТЕРБУРГ, 6. Дубровин в своїй газетці „Рус. Знамя“ пише, що Пурішкевич обляв його по телефону уличними словами за те, що Дубровин під якусь там відзовою підписався „почесним дійсним головою оозу“.

Дубровин пише, що він прощає Пурішкевича за це, бо вважає його людиною без одної клепки в голові.

Подарунок письменника. МОСКВА, 6. Письменник Якушкин подарував народньому університетові бібліотеку на 10.000 книжок.

Справа селян. КРЕМЕНЧУГ, 6. Харківська судова палата почала розглядати справу 29 селян за належність до кобеляцької селянської спілки. Свідків 200. Справа буде тягтись скільки днів.

Літання. ОДЕСА, 6. Сьогодні літання не відбулось, бо явилось дуже мало публіки. Упорядчки мають від цього літання великі збитки.

МОСКВА, 6. Уточкін підіймався шість разів. Найдовше держався в повітрі 8 хвилин.

Смерть 47 душ. ОЛЕКСАНДРІВСЬК, 6. На зарібкї Іхало в лодці 94 київських робітників, лодка заскочила на камінь і перекинулась коло порога „Вудило“. Втопилось 47 душ.

Велика помежа. ПЕТЕРБУРГ, 6. Вночі в Огородному переулкові, за Нарвською заставою, згоріло 20 домів. Вільше 500 душ восталоє під одкритим небом.

Всякі звістини. В Архангельську випав сніг. Вілостокську газету општрафовано на 500 карб. за статю з приводу роковин першої Думи.

Реакція в Перей росте. Шириться чутки про роспуск меджилісу.

„Нов. Русь“ знов вийде під навою „Молва“.

3 Відня висилають багато росіян, МОСКВА, 6. 3 казначейства зно-

